

12-20-2018

THE ROLE OF DISTANCE LEARNING IN THE ORGANIZATION OF SELF-TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

S.I Kulmamatov

Gulistan State University, sindor_66@umail.uz

T.I Islomkulov

Gulistan State University

E.A Muminov

Gulistan State University

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/gulduvestnik>

Part of the [Higher Education Administration Commons](#)

Recommended Citation

Kulmamatov, S.I; Islomkulov, T.I; and Muminov, E.A (2018) "THE ROLE OF DISTANCE LEARNING IN THE ORGANIZATION OF SELF-TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS," *Bulletin of Gulistan State University*. Vol. 2018 : Iss. 4 , Article 23.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/gulduvestnik/vol2018/iss4/23>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Bulletin of Gulistan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

УДК 372.851: 372.800.2

**БЎЛАЖАК МУТАХАССИСЛАР УЧУН МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА
МАСОФАЛИ ЎҚИТИШНИНГ ЎРНИ**

С.И.Кулмаматов, Т.И.Исломқулов, Э.А.Мўминов

Гулистон давлат университети

E-mail: sindor_66@umail.uz

XXI аср таълим тизимини ташкил этишда ўқитишнинг замонавий шакллари ва усулларини қўллаш, замонавий ахборот технологияларидан унумли фойдаланиш, масофали ўқитиш технологияларини жорий қилиш масалалари алоҳида аҳамият касб этади.

Тадқиқот объекти ва қўлланилган методлар

Масофали ўқитиш - ахборот-коммуникация технологиялари ва илмий асосланган ўқитиш усулларини қўллаб таълим олиш шаклидир (Абдуқодиров, Пардаев, 2009). Ўқитишнинг бу шаклида таълим жараёни таълим олувчиларга мос ўқув предметини эркин танлаш, ўқитувчи билан мулоқат қилиш шароитларини таъминлайдиган анъанавий, замонавий ахборот-телекоммуникация технологияларига асосланадиган, ўқитиш жараёнида ўқувчининг қаердалиги ва вақтга боғлиқ бўлмаган ҳолда амалга оширилади. Тадқиқотда кузатиш, таққослаш, умумлаштириш методларидан фойдаланилди.

Олинган натижалар ва уларнинг таҳлили

Масофали ўқитишда ўқув жараёнига тегишли бўлган барча компонентлар (мақсад, мазмун, метод, ташкилий шакл, ўқитиш воситалари ва ҳоказо) Интернет технологиясининг техник ва дастурий воситалари билан амалга оширилади (Андреев, 2004).

Масофали ўқитишни ташкил қилишда таълим хизматлари самарадорлигини оширишда ахборот маконининг ўрни жуда катта. Таълим муассасаларида фанлардан ахборот маконини яратиш Интернет ва Интранет тармоқларида таълим порталлари ташкил қилиш орқали амалга оширилади.

Таълим порталида масофали ўқитишни ташкил қилишда умумлаштирилган ўқитиш технологиялари ва тизимлари яратиш муҳим аҳамиятга эга. Умумлаштирилган ўқитиш технологиялари ва тизимларига таълим порталида жойлаштирилган ўқув дастурлари, режалар, дарсликлар, ўқув ва методик қўлланмалар, семинар, амалий ва лаборатория машғулотлари мазмуни, тест тизимлари мажмуасини келтириш мумкин.

Таълим портали масофали таълим тизимининг ривожланишига, шу билан бирга унинг асосий воситаси ҳисобланиб, масофали таълимнинг ташкилий-услубий ва меъёрий-ҳуқуқий базасининг ривожланишига, таълим олувчилар ва педагогларни мулақо янги воситалар билан таъминлашга, педагогик тадқиқотларни ривожлантиришга ижобий таъсир кўрсатади.

Таълим порталларига масофали ўқитиш амалга ошириладиган таълим муассасалари ўқув жараёнини ташкил этиш ва бошқариш, унинг тузилмалари, молиявий-хўжалик ишларини юритиш, ўқув режа ва дастурлар, ўқув материаллари, тестлар ва бошқалар ҳақида веб сайтлар мажмуаси жойлаштирилади.

Таълим порталининг асосий ўқув-услубий қисми электрон дарсликка асосланган. Электрон дарслик - компьютер ва ахборот-коммуникация технологияларига асосланган ўқув услубини қўллашга, мустақил таълим олишга ҳамда фанга оид ўқув материаллар, илмий маълумотларнинг ҳар томонлама самарадор ўзлаштирилишига мўлжалланган электрон ўқув адабиёти ҳисобланади (Узлуксиз таълим тизими учун ўқув адабиётларнинг янги авлодини яратиш концепцияси, 2002).

Ўқув жараёни учун яратилган таълим портали ўқув жараёни мобайнида намойиш этиш воситаси, компьютер синфларида ташкил этиладиган мустақил ишлаш машғулотларида репититор, мустақил таълим олишга восита, амалий ва лаборатория ишларини бажариш мобайнида услубий ёрдамчи, ўқувчилар томонидан билимларни ўзлаштиришини назоратчиси, амалий ва лаборатория машғулотлари учун масала ва машқлар билан таъминловчидир.

Таълим портали ўқувчиларга ахборотни ўқиш, маърузаларни эшитиш, амалий ва лаборатория машғулотларига мўлжалланган вазифаларни бажариш, ўз билимларини текшириш ва зарур ҳолларда уларни тўлдириш, ўз-ўзини назорат қилиш каби билим шакллари тавсия этиши мумкин.

Таълим портали ўз ичига тренажёрлар, амалий ва лаборатория машғулотлари учун вазифалар, тест топшириқлари, бир вақтнинг ўзида билим бериш ва уларни ўзлаштириш жараёнини назорат қилувчи дастурий таъминотларни қамраб олади. Бошқача айтганда у ўқув предметларининг асосий

ахборотли қисмини баён этувчи, олинган билимларни мустақкамлашга мўлжалланган машқлар, ўқувчиларнинг билимларини баҳолаш имкониятини берадиган тест технологияларидан ташкил топади (Тоштемиров, 2010).

Таълим порталидаги мустақил таълим машғулоти учун яратилган электрон ўқув-услубий материаллар автоматлаштирилган дастурий воситалар ёрдамида фаолият олиб боради. Автоматлаштирилган ўқув-услубий материаллар таълим олувчиларга керакли мавзулар бўйича маълумотларни тавсия этади ва билимларни назорат қилади. Билимларнинг назорати натижасига қараб таълим олувчиларга турли савиядаги топшириқлар тавсия қилинади. Автоматлаштирилган ўқув-услубий таълим воситалари ёрдамида таълим олувчилар ўқитувчининг ёрдамисиз ҳам ўз билимларини ошириб такомиллаштириб бориши мумкин.

Амалий-лаборатория машғулотларини ўтказишда компьютернинг дастурий таъминоти имкониятларидан фойдаланганда иш жараёни қуйидаги босқичлардан иборат бўлади:

1. Амалий-лаборатория машғулоти топшириқларини бажариш билан танишиш – бунда машғулоти мазмуни, унинг назарий қисми экранга чиқарилади, ўқувчилар танишиб кейинги босқичга ўтади.

2. Амалий-лаборатория машғулоти топшириқларининг танланиши – бунда машғулотидаги топшириқларни беришдан олдин, уларнинг билим даражасини аниқлаш учун оддий ва мураккаб шаклда тузилган тест топшириқлари берилади, ўқувчиларнинг тест топшириқларига берган жавобларини таҳлил қилиб кейинги босқичга ўтади.

3. Амалий-лаборатория машғулоти топшириқларининг берилиши – бунда ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражасига мос топшириқлар бериш таъминланади.

Бу босқичларнинг бажарилиш кетма-кетлиги, компьютер, ўқитувчи ва ўқувчиларнинг амалий-лаборатория машғулоти давомида бажарадиган вазифалари жадвалда келтирилган. Бу тартибда ишни ташкил қилиш учун компьютерда ўқув - педагогик дастурлар хизмат қилади, улар ёрдамида ўқитиш ва амалий-лаборатория машғулотларини ўтказишда ўқитувчи иши анча енгиллашади. Бунда ўқитувчининг иши фақат назорат қилишдан иборат бўлади.

Амалий-лаборатория машғулоти ўқув - педагогик дастурлар ёрдамида ўтказилганда юқоридаги босқичлар орқали ўқувчилар ўз ўзлаштириш даражасига мос равишда автоматик тарзда топшириқ олади.

Ўқув жараёнида таълим порталидан фойдаланишнинг афзалликлари қуйидагилардан иборат:

- таълим жараёнида берилаётган материалларни чуқурроқ ва мукамалроқ ўзлаштириш;
- таълим олишнинг янги шакллари жорий қилиш;
- дарс жараёнида билим олиш вақтининг қисқариши натижасида вақтни тежаш имконияти;
- олинган билимлар киши хотирасида узоқ муддат сақланиб қолиниши ва уни амалиётда қўллаш мумкинлиги.
- ўқувчиларда маълум малакаларни шакллантириш вақти қисқалиги;
- машғулотларда бажариладиган топшириқлар сонининг ошиши;
- компьютер томонидан фаол бошқаришни талаб қилиниши натижасида ўқувчи таълим субъектига айланиши;
- ўқувчилар кузатиши, мушоҳада қилиши қийин бўлган жараёнларни моделлаштириш ва бевосита намойиш қилиш имкониятининг ҳосил бўлиши ва бошқалар.

Жадвал

Амалий-лаборатория машғулоти ўтказишни компьютердан фойдаланиб ташкил қилиш босқичлари

Босқичлар	Босқичлар мазмуни	Компьютернинг вазифалари	Ўқитувчининг вазифалари	Таълим олувчининг вазифалари
I	Амалий-лаборатория машғулоти топшириқларини бажариш билан танишиш.	Амалий-лаборатория машғулоти мазмуни, унинг назарий қисмини экранга чиқаради.	Назорат қилиш	Амалий-лаборатория машғулоти мазмуни билан танишиш.
II	Амалий-лаборатория	Амалий-лаборатория		

	машғулотлари топшириқларининг танланиши.	машғулотлари топшириқларини беришдан олдин улар билимини тест асосида синовдан ўтказиш (10-15 та саволдан иборат).	Назорат қилиш	Тест саволларига жавоб бериш.
III	Амалий-лаборатория машғулотлари топшириқларининг берилиши.	Таълим олувчиларнинг ўзлаштириш даражасига мос топшириқлар беришни таъминлаш.	Назорат қилиш	Таълим олувчилар ўзлаштириш даражаларига мос равишда топшириқлар олади.

Ўқув жараёнини компьютерлаштириш, масофали ўқитишнинг асосий воситаларидан бири бўлган ўқув-услубий таъминотни яратиш ва уларни такомиллаштириш муаммоларини ҳал қилиш бўйича барча иқтисодий ривожланган мамлакатлар каби республикамизда ҳам турли йўналишдаги илмий тадқиқот ишлари олиб борилмоқда.

Адабиётлар рўйхати:

1. Абдукодиров А.А., Пардаев А.Х. Масофали ўқитиш назарияси ва амалиёти. - Т.: Фан, 2009. - 146 б.
2. Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения в высших учебных заведениях: Автореф. дисс... д-ра пед. наук. – МЭСИ, 2004. – 24 с.
3. Узлуксиз таълим тизими учун ўқув адабиётларнинг янги авлодини яратиш концепцияси.- Тошкент: Шарқ, 2002. - 20 б.
4. Тоштемиров Д.Э. Таълим порталининг таркибий тузилиши ва услубий таъминоти. // Касб-хунар таълими, 2010. № 2. - Б. 10-11.

Аннотация

БЎЛАЖАК МУТАХАССИСЛАР УЧУН МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА МАСОФАЛИ ЎҚИТИШНИНГ ЎРНИ

С.И.Кулмаматов, Т.И.Исломқулов, Э.А.Мўминов

Мақолада бўлажак мутахассислар учун мустақил таълимни ташкил этишда масофали ўқитишнинг ўрни, масофали ўқитиш технологияларининг тузилиши, мазмуни ва уни яратиш масалалари ёритилган.

Таянч сўзлар: мустақил таълим, замонавий ахборот технологиялари, масофали ўқитиш, таълим портали, электрон ўқув-услубий воситалар.

Аннотация

РОЛЬ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

С.И.Кулмаматов, Т.И.Исломқулов, Э.А.Муминов

В данной статье обсуждается роль дистанционного обучения в организации самостоятельного обучения будущих специалистов, структура, содержание и создание технологий дистанционного обучения.

Ключевые слова: самостоятельное обучение, современные информационные технологии, дистанционное обучение, образовательный портал, инструменты электронного обучения.

Summary

THE ROLE OF DISTANCE LEARNING IN THE ORGANIZATION OF SELF-TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

S.I.Kulmamatov, T.I.Islomkulov, E.A.Muminov

This article discusses the role of distance learning in the organization of independent learning for future professionals, the structure, content and creation of distance learning technologies.

Key words: independent learning, modern information technology, distance learning, educational portal, e-learning tools.